

HEBREOS

Ati pūurore ca owaricura “Că, ca wāme cūtigă hebreos're owa cojoupi” īriquephra, jīcă peera añu majiticăma.

Ate queti Hebreos're că ca owarica pūuroa, căja ca tii niipere Ȣmureco Pacă că ca doti cūurique ca īirore biro Jesucristo, bojoca ñañarije căja ca tii niirijere ametăenegă că majuropeera că ca bii yairiquere wede. Judíos, Jesucristore ca tuo nānjeericară ñañaro căjare ca biiro tīrūmăpă căja ca tii jħo doorique peere căja ca tii nānjejee tua waarrugaro căjare wede majiogă Ȣmureco Pacă Macă Jesucristora Ȣmureco Pacă că ca bojoca cūti niirijere că ca bii bau niirique pee ca nii majuropeerije ca niirijere căjare wedegă că ca owarique nii (1.1-4). Jesús, Ȣmureco Pacă Macă niiri căre queti wede bojari maja ángeles ametăenero do biro ca tiiya manigă niică pacagă ñucă, că yaară, bojocare biigă nii jeeña ea, că ca biiriquere wede (1.5–2.18).

Ati pūurore ca owaricăa, Jesús're, to biri că ca tii niiriquere, wede nānua waaggă Paia Ȣpu ca nii majuropeegă niimi căre īimi (2.17). Ano că ca īri wāme, Nuevo Testamento căja ca owarica pūuroriphre jīcă pūuro peerena to biri wāme căre īi wāmeo tiiti Jesús're.

Tīrūmăpă căja ca tii jħo doorique, nea poo juu buerique, waibucără jīlari căja ca tiicojo nucă buorique, díámacăra añurije peti niiticăupa. To biri Ȣmureco Pacă wāma cuu macă paia Ȣpu, Leví puna macără paia căja ca biirore biro ca biigă

méére, Melquisedec're biro ca biigʉ peere beje amimi. Jesú斯 pea, tĩrʉmʉpʉ macārā paia cāja ca tiirucuricarore biro waibacurā díípʉre ɻumʉreco Pacʉre tiicojo nucā bʉotigʉra cā majuropeera mani ca ñañarije wapare bii yai bojari, niipetirāpʉra ɻumʉreco Pacʉ putore mani ca ea majiro tiimi (3.1–10.39), ii wedemi.

Ñañaro mani ca tii yaio eco booriquere díámacā tʉo nucā bʉorique juori wado bʉarique ca niiro macā, tĩrʉmʉpʉ macārā judíos díámacā cāja ca tʉo nucā bʉorije juori cāja ca ametʉene ecoriquere wedemi (cap. 11). Nucā ñañaro tamʉo, ñañaro cāja ca tiirʉga cote pacaro, Jesucristopʉre yeri jāñari to birora tʉgoeña bayicōa niiriquere cājare wede majio, paʉ wāmeri cājare wede majio, añu dotirique mena, ii yapano eami (caps. 12–13).

Hebreos're queti owa cojorica pūuro

ɻumʉreco Pacʉ cā Macā menapʉ wedeupi

¹ Tĩrʉmʉpʉre mani ñicā jāare paʉ tiiri, ñucā bojorica wāmeri wado, cā yee quetire wede jugueri maya mena wedeupi ɻumʉreco Pacʉ. ² Ati rʉmʉri ca tʉjari rʉmʉripʉra, cā Macā mena manire wedeupi. Cārena niipetirije ca cʉo nʉnʉjeepʉ cāre cūu, ñucā cā juorira ati ɻumʉrecore jeeño, tiiupi ɻumʉreco Pacʉ. ³ Cāra niimi ɻumʉreco Pacʉ do biro ca tiiya manigʉ cā ca niirijere ca boe bate niigʉ, ɻumʉreco Pacʉ cā ca baurijera nii, cā ca wede tutuarije menara niipetirijere tuu ñee, ca tiigʉ. Mani ca

ññañarije wapare coe yapanori jiro,* ɻumareco Pacu cā ca duwiri tabe diámacā naña pee duwi eaupi ɻumareco tutipure. ⁴ O biro biiri, ɻumareco Pacu puto macārā ametuenero ca niigu nii ea, ñucā cāja ametuenero ca nii majuropeeri wāme ca cuogu nii eaupi.

*Jesucristo, ɻumareco Pacu puto macārā
ametuenero ca niigu*

⁵ ɻumareco Pacua jīcāti uno peera jīcā cā puto macā uno peerena:

“Mu, yu macā mu nii. Mecāra mure yu macā jāa,”[†] cāre ñitiupi.

Ñucā jīcā uno peerena: “Yua cā pacu yu niirucu. Cā pea yu macā niirucumi,” ñitiupi cā puto macārāre.[‡]

⁶ Cā Macā jīcāra ca niigu ca nii majuropeegure ati yepapu cāre tiicojo cojogu, o biro ñiupi ɻumareco Pacu:

“Ñiipetirā ɻumareco Pacu puto macārā cāre cāja ñi
nucābuojato.”[§]

⁷ Cāre queti wede bojari maja peera, o biro ñimi ɻumareco Pacu: “Cāre ca queti wede bojarāra winore biro cāja ca niiro cājare tiimi.

Ñucā cāre pade bojari majara pecamere biro cāja ca niiro cājare tiimi.”*

⁸ Cā Macā peera o biro pee ñiupi:

“Mu, ɻumareco Pacu, mu ca doti niirije peti nucātirucu, mu ca doti niirijea ca niirore biro wado tiiriique nii.

⁹ Añurijere mai, ññañarije peera junia, mu biiwu.

* **1:3** 1.3 2P 1.17. † **1:5** 1.5a Sal 2.7. ‡ **1:5** 1.5b 2S 7.14; 1Cr

17.13. § **1:6** 1.6 Dt 32.43. * **1:7** 1.7 Sal 104.4.

To biri Umu'reco Pacu m u Umu'reco Pacu, m ure beje amiri, m u mena macarã[†] ametu'enero u'jea niiri'quere m ure tiicojoupi."[‡]

10 Nucã o biro ii:

"Mu, 'Wiogu,' jicãtopare mura ati yepare mu tiiupa. Umu'reco quejeroa, mura mu ca tiiri'quera nii.

11 Mu ca jeeñorique niipetirije yai nucã peti-coarucu.

Tee niipetirije, jutiro ca boa nuna waaro're biro peticã nuna waaro're.

To biro to ca biimijata cãare, mu pe'a to birora mu niicõa nii.

12 Jutiro're tuupe queno cãuricarore biro teere mu tiirucu; apeye wãma cã ca juti wajoarore biro teere mu wajoarucu.

Mu pe'a cãra mu niicõa nii. Mu ca cati niiri'je peti nucãtirucu," iipi Umu'reco Pacu cã Macare.[§]

13 Umu'reco Pacu, jicãti uno peera jicã cã puto macã uno peerena:

"Ano yu díamacã nuna pee* duwiya,
mu waparãre cãja ca doca cãmuro yu ca ti-
irogu," iitiipi.[†]

14 Cã puto macarã niipetirã ca bautirã niima,
Umu'reco Pacure pade bojari maja ametu'ariquere
ca c'u eaparãre tii nemo dotigu cã ca tiicojorã.

2

Ametu'arique quetire ca acoboticãpe nii

[†] **1:9** 1.9 Angeles. He 1.6-7. [‡] **1:9** 1.9 Sal 45.6-7. [§] **1:12**

1.12 Salmo 102.25-27. ^{*} **1:13** 1.13 Cã macã ca nii majuropeegu.

[†] **1:13** 1.13 Sal 110.1.

¹ Ate juori, cã yee queti mani ca tuoriquere añuro ca tuo nanujeeparã mani nii, apeye peere mani ca tuo nanujeetipere biro ñirã. ² Tírumapure Umureco Pacu, cáre queti wede bojari maja mena doti cúurique cã ca tiicojorique díamacúra ca niiri je nii, ametaene nacã, ñañarijere tii, ca tiiricaráre ca niirore birora ñañaro cújare ca tirique to ca nijata, ³ to docare mania Jesucristo manire cã ca ametaene bojariquere mani ca tuo nanujeer ijáacájata, ¿do biro pee biicári mani duti majirát? Jesucristo majuropeera mee cã ca ametaene nepe quetire ca nii juori tabepára wede juoupi. Jiro aperá, cáre ca tuoricará pee teere manire wede queno nemoupa. ⁴ Ñucá Umureco Pacu pea teere, “Díamacúra nii” ñigu, pau wámeri ca ñaña manirije tii bau nii ñoupi, Añuri Yeri juori, cã ca booro re biro bojorica wámeri wado mani ca tii majipere cã ca tiicojorique mena.

Jesucristo cã yaaráre biro ca niigu

⁵ Umureco Pacua cá puto macáráre, ano jiro ca niipa yepa mani ca wede niiri yepare ca doti niipará cája ca niiro tiitiupi. ⁶ Jícá tabe Umureco Pacu yee quetire owa tuurica púuropáre, jícá o biro ñiupi: “¿Ñirua uno cája niiti bojoca pea, to córo cújare cã tugoeñajato ñirã? ¿Ñirua cája niiti bojoca pea, cájare mu ca ña cote nijata?

⁷ Ména jícá cuu Umureco Pacu púto macárá duaroacá ca niigu cã ca niiro mu tiiupa.

To biro cáre tii pacagu, ca nii majuropeegu, ñi nacã buorica, cã ca niiro mu tiiupa.

8 Niipetirije mu ca tiiriquire ca doti niirā cāja ca niiro mu tiiupa,” ūiupi.*

O biro tiiri, niipetirije ca doti niirā cājare cūuri, jīcā wāme peerena cājare ca doti ecotirije ca niiro tiitiupi Umu'reco Pacu. To biro cā ca tiiri que to ca nii pacaro, mani pea niipetirije cāja ca dotirore biro to ca tii nūnūjeero mani ūati ména.⁹ To biro ca biimijata cāare Jesús're, Umu'reco Pacu jīcā cuu cūre queti wede bojari majaroacā ca niigu cā ca niiro cā ca tiiri care, ūañaro tamuo cā ca bii yairique juori, ca nii majuropeegu, ūi nucā buoricu, cā ca niirijere mani ūa. O biro biicāri Umu'reco Pacu cā ca añu majuropeerije juori, ūañaro tamuo cā ca bii yairiqueru niipetirāpura añuro cāja ca niiro cājare ca tiiri nii ea.

10 Niipetirije, Umu'reco Pacu cā puna niipetirāre ca añu majuropeeri tabepu cā mena cāja ca niiro ca boogu yee wadora nii, ūucā cā juorira nii, bii. To biri ūañaro cā ca bii yairije juori, Jesucristo cājare ca ametuenepure añugu cā ca niiro cā ca tiipera niupa. **11** Ca ūañarije manirā ca tiigu, ūucā ca ūañarije manirā cā ca tiiricarā cāa, jīcā punaarā niima. To biri Umu'reco Pacu Macāa, “Yu yaarā,” manire ūi bobotimi, **12** o biro ūigu:

“Mu yee maquēre, yu yaarāre yu wederucu.

Cāja ca juu bue nea pooro watoapu mure yu baja peo nucā buorucu.”†

13 Ūucā o biro ūimi:

“Yua, cāpure yu tugoeñu yuerucu.”‡

O biro ūi nemomi ūucā:

* **2:8** 2.6-8 Sal 8.4-6. † **2:12** 2.12 Sal 22.22. ‡ **2:13** 2.13a Is 8.17.

“Anora yu nii, Umareco Pacu, cā punaa yure cā ca tiicojoricarā mena,”

Íimi. §

14 Jícā puna ca niirā, cāja pacure birora upu cuti, díi cuti, cāja ca biirore birora Jesú斯 cāa manire birora upu cuti, díi cuti, bii eaupi ati yepapure, cā ca bii yairije mena ati yepare bii yairiquere ca doti tutua niigu ñañarije wiogu Satanás're ñañaro cāre tii yaio cōarugu. 15 To biro tiiri, bii yairiquere uwima ñirā, mani ca catiri rumuri cōrora, mani ca tugoeña pai niimiriquere ametuene bojaupi. 16 Añuro petira Umareco Pacu puto macārāre tii nemogu doogu méé dooupi. Abraham pāramerāre tii nemogu doogu dooupi. 17 Teere íima ñigu, niipetirijepurena cā yaarāre birora biiupi, Umareco Pacure pade boja niigu, paia upu nii eari cā paderiquere añuro tiicōa nii, ca boo paca ñagu nii, biicāri cā ca bii yairije mena bojoca ñañarije cāja ca tii niirijere ametuenerugu. Ñucā cā ca bii yairije menara, bojoca cāja ca ñañarijere acobo bojarugu, 18 cā majuropeera ñañaro tamuo, ñañarijere tii doti eco pacagu ca bii ametua nucāricu niiri, mecāri cāare ñañarije tiirugarique ca bii ea ecorāre, cājare tii nemo majimi.

3

Jesucristo, Moisés ametuenero ca niigu

1 To biri yu yaarā, muja ca ñañarije manirā, Umareco Pacu cā ca juoriarā, Jesucristore, “Umareco Pacu cā ca tiicojoricu, Paia Wiogu niimi,” ñi majiñā, díamacā mani ca tuo nucā

§ **2:13** 2.13b Is 8.18.

bao nənəjeegħre. ² Jesús, Əmħareco Pacu cā ca dotiriquere cāre cā ca dotircarore birora tiiupi, Moisés, Əmħareco Pacu cā yaa pooga macārāre cā ca īa nənəjee dotiro cā ca īa nənəjeericarore birora. ³ To biro ca biircarā cāja ca nii pacaro, Jesús peera Moisés ametħenero īi nacā bħorit u cā ca niiro cāre tiiupi, jīcā wii bħari maju, cā ca quenorica wii ametħenero cā ca īi nacā bao ecorore birora. ⁴ Niipetiri wiijeripħrena jīcā niicumi teere ca tiiricu. To biro ca biimijata cāare, Əmħareco Pacu pea ano ca niirije niipetirijere ca tiiricu niimi. ⁵ Moisés, pade bojari majure biro cā ca niirijera, cā ca dotircarore birora Əmħareco Pacu yaa pooga macārā niipetirāre añuro īa nənəjeeupi.* Cā paderique pea jiropħare Əmħareco Pacu cā ca wedepere bojocare cā ca wede majorije niiupa. ⁶ Cristo pea Əmħareco Pacu Macā cā ca niirijera, Əmħareco Pacu yaa pooga macārā, manira mani ca niirijera añuro īa cotemi, ujea niirique mena mani ca yue niirijere to birora mani ca tħagħejha bayicā nijjata.

Əmħareco Pacu yaarā cāja ca yerijāa niipa tabe

- ⁷ To biri, Añuri Yeri o biro cā ca īirore birora: “Mecāre, Əmħareco Pacu cā ca wederijere mħaja ca tħojata,
- ⁸ tħixxu əmħarpu ca yuċċu maniri yepapu niirā yure tħorġati, ħañaro yure bii ametħene nacā, ca biircarāre biro biitċāña.
- ⁹ Toopħare mħaja nīċċu jāa niiquřicarā cuarenta cāmari peti, yu ca tii niirijere īa nii pacarā, yure bii ametħene nacā niwa.

* **3:5** 3.5 Nm 12.7.

10 To biri cāja mena ajiari, ‘Noo ca boorora māja tāgoeñā maa wijiacā, mājare yu ca boojārije peera māja majirāgati,’ cājare yu ūiwa.

11 To biri cāja mena ajama ūigū: Yee méé yu ūi. ‘Añuro māja ca niipa yepare mājare yu tiicorucu,’ yu ca ūirica yepare, di rāmā uno peera māja eatirucu,” yu ūiwa.[†]

12 Yu yaarā, jīcā māja mena macā uno peera, cā yeripu ūñarije wado tāgoeñā, tao nānājeti biicāri, Úmureco Pacu to birora ca caticōa niigare cā ca camotatiro ca tiirijere tao majiri niiña. **13** O biro pee tii niiña: To cānacā rāmāra māja majuropeera, jīcā māja mena macā, ūñarije pee cāre ca bii buiy-eero tāorāgatiremi ūima ūirā, Úmureco Pacu wederiquere meca māja ca tāojārijere maji niirāra ameri wede majio niiña. **14** Cāre tao nānājee jāorāpura díamacā mani ca tao nācā bāo jāo dooricarore birora mani ca bii tutuacōa niijata, Jesucristo mena ca niiparā mani niirucu, **15** ano ca ūi yerijāa waaro re birora:

“Mecāre, Úmureco Pacu cā ca wederijere māja ca tāojata, tāorāgati, ca bii ametāene nācāricarāre biro biiticāñā.”[‡]

16 ¿Noa cāja niiupari, Úmureco Pacu cā ca ūirijere tao pacarā, cāre ca bii ametāene nācāricarā? ¿Nípetirāpura Egipto ca niircarāre Moisés cā ca jee wienericarā méé to biro cāja biiupari? **17** ¿Noa menare Úmureco Pacu cuarenta cāmari peti cā ajia niiupari? ¿Úñarije tiima ūirā, ca yucu maniri yepapura ca bii yairicarā mena méé cā ajiaupari? **18** Ñucā, ¿noa peere yee méé yu ūi: “

[†] 3:11 3.11 Sal 95.7-11. [‡] 3:15 3.15 Sal 95.7-8.

‘Añuro maja ca niipa yepare mujare yu tiicojorucu,’ yu ca ñirica yepare maja eatirucu,” cā ñíupari? Cūre ca ametueñe nacāricarāre to biro ñíupi. ¹⁹“Umureco Pacare cāja ca tuo nunaheetirique júori, tii yepapure ea waatiupa,” mani ñi maji.

4

¹ To biri Umureco Paca yaa tabe yerijāarica tabepu mani ca eapere, ména ca yue niirā niiri, bojoca catiri ca niiparā mani nii, maja mena macā jīcā uno peera toopure ca ea waa majitigā cā ca niitipere biro ñirā. ² Mani cāa, cājare birora añurije quetire cāja ca wedero mani tuo. Cāja peera cāja ca tuo rije wapa maniupa, tee añurije quetire cāja ca tuo rique díamacā cāja ca tuo nacā bñotirije júori. ³ Mani, ca tuo nunaheericarā pea, tii tabe yerijāa niirica tabepure mani earucu, Umureco Paca o biro cā ca ñirica tabepure:^{*} Ajama ñigu, o biro yu ñiwu:

“Yee méé yu ñi: ‘Añuro maja ca niipa yepare mujare yu tiicojorucu,’ yu ca ñirica yepare maja ea waatirucu,” cājare cā ca ñirica tabere.

Biigapua, Umureco Paca ati yepare jeeñogapura cā paderiquere yapanocāupi. ⁴ Jīcā taberi owa tuuriquepu o biro ñi, ati umarecore cā ca tii yaponorica rámua jiro macā rámure:[†]

“Jīcā amo peti, ape amore puaga penituaro ca niiri rámure cā paderiquere yerijāaupi Umureco Paca.”

⁵ Cāja ca owa tuurique o biro ñi ñucā:

* **4:3** 4.3 Sal 95.11. † **4:4** 4.4 Gn 2.2.

“ ‘Añuro maja ca niipa yepare mujare yu tiicojorucu,’ yu ca iirica yepare, di rumu uno peera maja eatirucu.”

⁶ To ca bii pacaro jicārā, añuro yerijāa niirica tabepare[‡] ca eaparā dūjacāma ména. Tee añuriye quetire ca tuo juguericarā pea tuo nānjeetima iirā, “Añuro maja ca niipa yepare mujare yu tiicojorucu,” cā ca iirica yepare eatiupa. ⁷ To biri Umureco Pacu pea, “Jicā rumu niirucu,” iī nemoupi nūcā, “ati rumare”. To biri tīrumepu David niiquīricu o biro cā ca iiquīriquepu mena manire wede majiomni Umureco Pacu, David cā ca iiquīriquere o biro mujare yu ca iijārijere:

“Mecāre Umureco Pacu cā ca wederijere maja ca tuo jata, teere tuo nānjeeticā, biiticāña,” iīupi. §

⁸ Mee Josuéra, israelitas're añuro yerijāarica tabepu cā ca jio eacoajata, “Jicā rumu niirucu yerijāarique maja ca buapa rumu,” iī nemotibojacupi Umureco Pacu. ⁹ To biri añuri tabe, yerijāarica tabe Umureco Pacu yaa pooga macārā cāja ca niipa tabe nīcā ména. ¹⁰ Umureco Pacu puto ca ea waara, Umureco Pacu cā paderiquere yapanori cā ja yerijāaricarore birora, cāja paderiquere yerijāarucuma cāja cāa. ¹¹ To biri mani cāa tii tabe, yerijāarica tabepare ea waara, buaro bii bayi, tūgōeñā tutua ca biiparā mani nii, jicā uno peera ca tuo nānjeetiquīricarā cāja ca biiricarore biro mani biire iirā.

¹² Díamacāra Umureco Pacu wederiquea ca catirije, do biro ca tiiya manirije niiro bii. Niipi

[‡] **4:6** 4.6 Umureco Pacu cā ca bojoca cāti niiri tabe. § **4:7** 4.7 Sal 95.7-8.

no ca boori pī p̄a nañap̄ura joo yoorica pī amet̄enero mani ca yeri jāna niirijep̄ure, mani ca cati niirijep̄ure, ñaajāa nucā peticoari, mani ca t̄ugoeñarijere, mani yerip̄a mani ca tiiruga t̄ugoeñarijere, īa beje cōoña peoticā. ¹³ Um̄ureco Pac̄a mani ca tii niirijere ca īa bejep̄ura, cā ca tirique, cā ca īa eyotirije mani. Niipetirijep̄ura cā ca īarije wado niicā.

Jesucristo Paia Wioḡa ca nii majuropeeḡu

¹⁴ Jesūs, Um̄ureco Pac̄a Macā, um̄ureco tutip̄rena ca amet̄acā jāa waaric̄a, mani yuu Pai Ca Nii Majuropeeḡu niimi. To biri díamacā mani ca t̄uo nucā buorijere, ca īirore biro ca t̄ugoeña bayicōa niiparā mani nii. ¹⁵ Mani yuu Pai Ca Nii Majuropeeḡu pea, mani ca t̄ugoeña bayitirijere īa boo paca majimi. Cā cāa, manire birora ñañaro tirique cāre ca bii earo tam̄oupi. Cāa tee peere jīcāti unno peera ñañarije unora tiitiupi. ¹⁶ To biri “Jāare tii nemorucumi,” īi t̄ugoeñari, Um̄ureco Pac̄a manire ca mai īaḡure mani jāico, manire boo paca īari manire maima īiḡa, tii nemorique mani ca boori tabe unore manire cā ca tii nemopere biro īirā.

5

¹ Paia wioḡa ca nii earā cōrora, bojoca, cāja watoa ca niiḡure beje ami, bojoca yeere Um̄ureco Pac̄ure ca jāi bojap̄a, Um̄ureco Pac̄a yee cāja ca jee dica wooriguere Um̄ureco Pac̄ure tiicojo, bojoca ñañarije cāja ca tii wapa tuariquere, waibucurā jīari tiicojo amet̄ene boja, ca tiiparā cāja ca jōenerā niima. ² To biri pai majuropeera manire biro ca t̄ugoeña bayitiḡa niiri, Um̄ureco Pac̄a yeere ca

majitirāre, ñañarije ca tii maa wijiarāre boo pacá ūa majimi. ³ To biro ca biigü niiri ñañarije cã ca tiirije wapare, ñucã bojoca yee wapa cãare, waibucurã jíari joe mæne cojo majimi Ùmureco Pacáre, ñañaro cãja ca tiiriquere cã acobo bojajato ñigü.

⁴ Jícã uno peera cã majuropeera, “Yü, paia wiogü yu niirucu,” cã ca ñirije júori méé, paia wiogü niimi. Ùmureco Pacá, Aarón niiquíricare, paia wiogü cã ca niiro cã ca tiiricarore birora, paia wiorã ca niiparâre bejeri, paia wiorã cãja ca niiro tiimi Ùmureco Pacá. ⁵ To biri wäméra Jesucristo cãä, cã majuropeera paia Wiogü ca nii majuropeegü jäätiupi. Ùmureco Pacá pee, to biro ca biigü cã ca niiro cãre tiiupi, o biro cã ca ñiricü cã ca niiro macã: “Mü, yu macã mu nii.

Mecüra mære yu macã jää.”*

⁶ Ñucã ape tabepü o biro ií owarique nii: “Müa, pai to birora ca niicõa niigü mu niirucu, Melquisedec cã ca biiquíricarore birora,” iíupi.[†]

⁷ Jesucristo cã ca bii yaipa upü mena cã ca cati niiri ramurire, bii yairiquere ca ametüene majigüre tutuaro wederique mena, ñucã otirique mena, cãre jái juu bueupi. Ùmureco Pacá pea cã ca ñirore biro ca tii nññujeegü cã ca niiro macã, cã ca juu buerijere tñoupi. ⁸ Cã Macã nii pacagü, ñañaro cã ca tamorije mena cã ca ñirore biro tii nññujeeriquere majiupi. ⁹ To biro bii, ca ñañarije manigü nii eari, niipetirã cãre ca tñó nññujeeräre to birora caticõa niiriquire ca tiicojogü nii eaupi. ¹⁰ Ñucã Ùmureco

* **5:5** 5.5 Sal 2.7. † **5:6** 5.6 Sal 110.4.

Pacu pea Melquisedec're biro paia wiogu cã ca niiro cãre tiiupi.

Díamacã tuo nucã buo yerijãarique ca uwiorije nii

¹¹ Pau nii biropua, ate maquẽre wederugarique, to ca bii pacaro, yoari méé ca tuo ñee bayitirã muja ca niirije juori, do biro pee muja ñi wede majio majiñã mani. ¹² Añurije quetire tírumpapura ca tuo juoricarã niiri, aperãre ca bue majioparã unopu muja niimi. To biro bii pacarã, Umareco Pacu yeere mujare cãja ca buerique muja ca tuo majipe unopurena, “O biro pee ñirugaro ñi Umareco Pacu wederique,” ñi wede majio nemoriquepu muja boocã ñucã. Ca tutuatirã, baariquere ca baatirã, õpécõacã wado ca jinirãre biropu muja biicã yai waajapa. ¹³ Õpécõacã wado ca ñpúrã, ca ñpúrãacã, “Ate añurije nii, atea ñañarije nii,” ca ñi majitirãre biro niima. ¹⁴ Baarique ca bayirijepu, bucúrã, “Ate añurije nii, atea ñañarije nii,” ca ñi ña beje majirãpu cãja ca baarije nii.

6

¹ To biri, Cristo yee maquẽ mani ca tuo juorique wadore maji niitirãra, buaro jañuro ca bue tugoeña maji nánáa waparã mani nii. To biri ca nii majuropeerije mani ca maji juorique, ñañarijere tiima ñirã ca bii yaiparã mani ca niiro ca tirijere, mani ca tugoeña yeri wajoarique maquẽre, Umareco Pacure díamacã tuo nucã buorique maquẽre, ² uwo coerique maquẽ bue majoriquere, Umareco Pacu yaarãre amori mena cãjare ñia peori juu bue peoriquere, ca bii yairicarã cãja ca cati tuarije maquẽre, to biri to birora ñañaro tamúo yairique

maquē mani ca majirijepurena, ca wedecōa niiti-parā mani nii. ³ Atere mani tii nūnua waarucu, Umureco Pacu cū ca boojata.

⁴ Jicāti Umureco Pacu yee quetire díamacū ca thoricarā, Umureco Pacu cū ca tiicojorijere añuro ujea niirique mena ca jee uparicarā, Añuri Yeri mena ca nii ujea niimiricarā, ⁵ añuro ujea niirique mena Umureco Pacu yee quetire ca jee uparicarā, ñucā jiropure ca niipe maquē ca doti tutua niirijere, ca majiricarā nii pacarā, ⁶ ñañarije tiirique peerena cāja ca tii amojodecā tua waajata, ñucā do biro pee tiicāri cāja ca tagoeña yeri wajoaro tii majiñā mani. Cāja majuropeera, Umureco Pacu Macūre pumatipu yucu tenipu cāre paa pua tuu, niipetirā bojoca cāja ca īa cojoropu cāre bui epe, cāja ca tiiricarore birora tiirā tiima ñucā.

⁷ Yepa, oco ca pearije cōrora tii yepare ca ñaacūmu earucurijere ca ūpū jōene niiri yepa, tii yepare ca pade niirāre añurije cājare to ca dica cuti bojajata, Umureco Pacure añuro tii eco. ⁸ To biro ca biimijata cāare pota yucu, wījō, peca miji daari ca wili bojari yepa pea, wapa mani. Mee, Umureco Pacure ñañaro tii eco, jiro pecame mena joe yaio eco, ca biipa yepa niiro bii. To biri wāmera Umureco Pacu yeere ca jee uparicarā añuri wāmera ca tii niirā añuro cāre tii eco, ñañarije peere ca tii amojode tua waarā ñañaro cāre tii eco, ca biiparāra niicāma.

Mani ca tagoeña tutua yue niiro ca tiirije

⁹ Yū yaarā, o biirije ū wede pacarā, “Añurije cājare yue,” o biro pee ūjata, “Cāja ca ametuapere ca buaparā peti niima,” mujare jāa ū. ¹⁰ Umureco

Pacha añugh niimi, muja ca tiiriquere, Jesucristore ca tho nunujeeräre mairique mena muja ca tii nemoriquere, ñucän mecäri muja ca tii niirije cäare, acobotirucumi. ¹¹ To biri muja ca niiro cörora, to biro muja ca tii niirijere to birora muja ca tii yapano nucäcäro jäa boo, muja ca yue niirijere muja ca cuo eapere biro ñirä. ¹² Ca junañe pairä muja ca niiro jäa booti. To biro biitirära, díamacä tho nucäbho, to birora tii nunujeecä nii, cäja ca biirijere juori, Umureco Pacu, “Yu tiicojorucu,” cä ca ñiriquere ca tiicojo ecoräre ña cöori, cäja ca bii niirore biro pee tii yue niña.

¹³ Umureco Pacu Abraham niiquñricäre, “O biro mure yu tiirucu” ñigh, aphí cä ametuenero ca nii majuropeegh cä ca maniro macä, cä majuropeera, cä wämerena wämeo tii peori, “Yee méé yu ñi,” ñiri, ¹⁴ o biro cäre ñiupi: “Bharophra añuro mure yu tiirucu. Mu päramerä pah cäja ca nii nunua waaro yu tiirucu.”* ¹⁵ To biro cä ca ñiro jirote, Abraham pea, pato wäcäricaro maniro yue niima ñigh, Umureco Pacu: “To biro mure yu tiirucu,” cäre cä ca ñiriquere ñeeupi.

¹⁶ Bojoca pea, “Yee méé jäa ñi,” cäja ca ñijata, cäja ametuenero ca nii majuropeegh wäme mena ñima. Ñucä, “Yee méé jäa ñi, jäa ca ñirore birora jäa tiirucu,” cäja ca ñijata, ape wäme ñi nemo majiña mani. ¹⁷ To biri Umureco Pacu, “O biro yu tiirucu” cä ca ñiriquere wajoaricaro maniro, cä ca ñiricarore birora ca tiiph niiri, “O biro yu tiirucu” cä ca ñiriquere ca buaparäre cä ca ñiricarore birora cäjare ñorhgu, cä ca tiipere “Yee méé yu ñi’ ñirique mena,” ñi cüucäupi. ¹⁸ Ate pua

* **6:14** 6.14 Gn 22.17.

wāme ca wajoa majiñā manirije, Ḫmureco Pacʉ cā ca ū i ditotirije ca niiriye menara mania, Ḫmureco Pacʉ cā ca ū coterijere ca amaricarā, to biri mani ca yue niiro cā ca tiiriquere to birora ca yuecōa niirā, añuro t̄gōeñā tutua ūjea niirā mani ca niiro manire tiimi Ḫmureco Pacʉ. ¹⁹ Ate mani ca yue niirijera mani ca catiro jāñā niirijera, Ḫmureco Pacʉ cā ca bojoca cūti niiri jawire cāja ca yoo camotarica quejero jiro peere, cūmua pairicare come pī† ca nūcū ūnee poorore birora, añuro ca t̄gōeñā bayi tutua niirā mani ca niiro manire ca tiirijere mani c̄o, ²⁰ Jesucristo manire ūima ūigʉ, jāa waa j̄gue biicāri Melquisedec‡ cā ca biiquñricarore biro pai ca nii majuropeegʉ cā ca nii earicaropʉre.

7

Jesús, Melquisedec're biro pai cā ca niirije

¹ Melquisedec'a, Salem macā wiogʉ, Ḫmureco Pacʉ ati Ḫmureco niipetiropʉ Ca Doti Niigʉ yuu pai niiupi. Abraham, wiorāre jāa bate yapano, cā ca tua doori tabere Melquisedec pea cāre bocagʉ waari, “Añuro mure to biijato,” cāre ūupi. ² To biro cā ca ū jāi boca yapanoro, Abraham pea cā waparāre jāari cā ca ēmariquere pāa amo cōro ca niirijere jīcā tabe cāre tiicojoupi Melquisedec're. To biri Melquisedec wāmea, o biirije ūr̄ugaro ū: “Wiogʉ añugʉ ca niirore biro ca tii niigʉ,” ūucā Salem macā wiogʉ cā ca niirique pea, “Añuro niirique Wiogʉ,” ūr̄ugaro ū.* ³ Pacʉ mani, paco mani, cā ūnicā jāmāa ca nii nānua dooricarāra c̄o.

† 6:19 6.19 Ancla. ‡ 6:20 6.20 Sal 110.4. * 7:2 7.1-2 Gn 14.17-20.

biicāmi; ñucā cā ca bii amepea j̄aoriquere, cā ca bii yapa c̄uti n̄ucāriquere, majiñā manicā. To biri Ùmureco Pacu Macā to birora pai cā ca niicōa niirore birora biicāmi.

⁴ T̄hgoeñañaqué. No cōro peti ca nii majuropeeġu cā niiqujapari Melquisedec, mani ñicā Abraham majuropeeġu cāare wiorāre j̄iari cā ca ēmariquere p̄ua amo cōro ca niirijere j̄icā tabe cā ca tiicojo ecojata. ⁵ Moisés cā ca doti cūurique pea o biro ūi: “Leví yaa puna macārā paia wado, bojoca c̄aja ca c̄uorijere p̄ua amo cōro ca niirijere j̄icā tabe cājare jāirucuma, j̄icā majara Abraham pāramerā wado nii pacarā,” ūi. ⁶ Melquisedec pea Leví yaa puna macā méé nii pacagū, Abraham're p̄ua amo cōro ca niirijere j̄icā tabe c̄are jāiupi, Ùmureco Pacu, “O biro māre yā tiirucu” cā ca ūricare. To biro tiicāri, “Añuro māre to bijjato,” cāre ūi jāi bojaupi Melquisedec, Abraham're. ⁷ J̄icā uno peera: “Añuro māre to bijjato” ca ūigū pea, “Añuro māre to bijjato,” cā ca ūigū amet̄enero ca nii majuropeeġu niimi, ūriquere, “To biro méé bii,” ūi majitimi. ⁸ Ati rāmārire p̄ua amo cōro ca niirijere j̄icā tabe ca jāi niirā, bojoca ca bii yaiparā niima. To biro to ca bii pacaro, c̄aja ca owa tuurique pea Melquisedec peera, ména j̄icā to birora ca caticōa niigāre ūirore biro wede. ⁹ To biri o biro mani ūi maji: Leví yaa puna macārā paia, mecārire bojocare p̄ua amo cōro ca niirijere j̄icā tabe ca jāi niirucurā cāa, Melquisedec're Abraham p̄ua amo cōro ca niirijere j̄icā tabe cā ca tiicojori tabera, c̄aja cāa Abraham menara Melquisedec're tiicojoupa. ¹⁰ Melquisedec c̄are cā ca bocagū waari tabere, cā pāramerā ca niiparā ca bauatirā nii pacarā cāp̄ure

ca niirā niiri to biro tiiupa.

¹¹ Israel yaa pooga macārā, paia levitas juoripa, doti cūuriquere tiicojo ecoupa. To biri yua, anija paiala, bojocare ca ñañarije manirā cājare cāja ca tiicājata, apī pai Aarón're biro ca biigu méére, Melquisedec're biro ca biigu paire booya manibojacupa. ¹² Paia cāja ca wajoarora, doti cūurique cāa wajoacā maji. ¹³ Mani Wiogu yee maquēre o biro cāja ca ñi owaricu pea, Israel yaa poogare jīcā uno peera pai nii, cāja ca biitirica puna macā niiupi. ¹⁴ Mani Wiogu, Judá yaa puna macā cā ca niiriquera, mee añuro majiriique nii. Moisés pea paia yee maquēre wedegu, jīcāti uno peera tii puna macārāre, “To biro biirucuma” ñitiupi. ¹⁵ Jīcātai pai wāmu Melquisedec're biro cā ca nii earijea majiriiquerā nii, ¹⁶ doti cūurique, “Tii puna macārā paia niirucuma,” ca ñirore biro méé pai ca niiricu, catiriique do biro ca tii yaio majiñā manirije ca doti tutua niirore biro pee pai ca niiricu cā ca nii eariquere. ¹⁷ Ate nii Umrereco Pacu cā yee maquēre cā ca ñiriye:[†]

“Maa pai to birora ca niicōa niigu mu niirucu,
Melquisedec cā ca biiquñicarore birora,”
ñiupi.

¹⁸ O biro biima ñiro, doti cūurique ca nii juoriquea wapa mani eaupa, õo ca biirijeacāra niicā, añuti, biima ñiro. ¹⁹ Moisés cā ca doti cūuriquea jīcā wāme uno peera añuro mani ca niiro manire tiiti majuropecāupa. Mecāra yua, doti cūurique ca niimirica taberena mani cuo, ca nii majuropeerije mani ca yue niirije Umrereco Pacu puto mani ca ea majiro ca tiirijere.

[†] [7:17](#) 7.17 Sal 110.4.

20 Atera, “Yee méé yu ñi,” ñirique mena tiiupi Ùmureco Pacu. **21** Aperā paia pea, “Yee méé yu ñi,” ñirique mena paia nii eatiupa. Wilogu Jesucristo peera, “Yee méé yu ñi,” ñirique niiupa. Ùmureco Pacu wederique o biro cāre ñi:

“Ùmureco Pacu, ‘O biro yu tiirucu, yee méé yu ñi,’ ñiupi. Teere wajoatirucumi.

Mua pai to birora ca niicōa niigu munii,” ñi.[‡]

22 To biro biima ñigu, Jesús'ra niimi bojoca menare Ùmureco Pacu, “To biro yu tiirucu,” cā ca ñi juorique ametuenero, cā ca ñiricarore birora to biijato ñigu ca nii eagu.

23 Aperā paia pea pau niirucuupa, cāja ca bii yairora paia cāja ca niirije ca petiro macā. **24** Jesús pea ca bii yaitigu cā ca niiro macā, pai cā ca niirijere apī cāre wajoa majitimi. **25** To biro ca biigu niiri, cā juori Ùmureco Pacu yaarā ca nii earāre, to birora cāja ca niicōa niipere biro ñigu cājare ametuenemi. Cāa, Ùmureco Pacupure cājare jāi boja niirugu to birora ca caticōa niigu niimi.

26 Jesús'ra niimi pai ca nii majuropeeg§ mani ca booricu. Cāa, ca ñañarije manigu, ñañarije ca tiitigu, ñañarije ca tii wapa tuatigu, ñañarije ca tiirāre ami camotoricu, Ùmureco tuti jotoa macā yepapu ca cūu ecoricu, niimi. **27** Cāa, aperā paia, Ùmurecori cōro cāja ca ñañarije wapare Ùmureco Pacu cā acobojato ñirā, cāja majurope cāja ca ñañarije wapare waibucārā jīari joe muene juo, jiro ñucā bojoca cāja ca ñañarije wapare joe muene boja, ca tii niirāre biro méé biimi. Cā majuropeera, jīcāti bii yaigura to birora ca niicōa niipere bii

[‡] **7:21** 7.21 Sal 110.4. § **7:26** 7.26 Sumo sacerdote.

yai bojacāupi. ²⁸ Moisés cū ca doti cūurique pea, bojoca ca tāgoeñā tutuatirārena paia wiorā cāja ca niiro tiiupa. To biro cāja ca biimijata cāare, Umareco Pacu pea cū wāme majurope mena ūri, doti cūurique jiropu to ca niimijata cāare, cū Macūre Pai cū ca niiro cāre tiiupi, to birora ūañarije manigu ca niicōa niipu cū ca tiiricāre.

8

Wāma Wāme ca tiiricu

¹ Mani ca ūi nānua doojārije ca nii majuropeer-
ije, mani yuu pai ca nii majuropeegu, umareco
tutipāre Umareco Pacu cū ca duwiri tabe díamacū
nāña peere ca duwi earicu, ² pai ca niigu niiri,
Umareco Pacu cū ca bojoca cāti niiri jawire bojoca
cāja ca quenorica tabe méére, Wiogu majuropeera
cū ca quenorica jawipāre ca pade niigu cū ca niirije
nii.

³ Niipetirā paia ca nii nānua waarañ cōrora, “Umareco Pacu yee niirucu,” cāja ca ūrijere jee boja,
waibucurā jīari joe māene, ca tii bojaparā niiru-
cuma,” cāja ca ūrīcarā niima. To biri Jesucristo
cāa, Umareco Pacāre cū ca tiicojopere jīcā wāme
ca tiicojopu niiupi. ⁴ Jesucristo ati yepara cū ca
niicājata, pai niitibojacupi. Mee, ati yepapure
niima paia, Moisés cū ca doti cūurique ca ūrōre biro
Umareco Pacāpure bojoca cāja ca tiicojorijere ca
tiicojo ametāene bojarā. ⁵ Ati yepa macārā paia
pea umareco tutipu ca niiri wiire ūa cōori cāja ca
tiirica wiipāre pade niima. Ate jaori, “Ūa cōori cāja
ca tiiriquepu nii,” mani ūi maji. Moisés tii wiire
cū ca tiirāgaro, o biro cāre ūupi Umareco Pacu:
“Añuro thoya: Ūtāgapu mā ca niiro, māre yu ca

īñorica wiire biiri wii tiiya,” cāre īupi.* **6** Mani yuu pai ca nii majuropeegu, paia paderique ca nii majuropeerijere ca ñeericu pea, tīrūmāpū Uムureco Pacu, “O biro yu tiirucu,” cū ca īrique ametuenero añuri wāme ca tii bojaricu niimi.

7 Mee ca nii j̄orica wāmera, añuro mani ca niiro ca tiirije to ca nijata, jiro manire cā ca tii bojapa wāme booya manibojacupa. **8** Uムureco Pacu pea, añuro cāja ca tii peoti majitirijere īari, o biro īupi: “O biro īimi Wiogu:

‘Niirucu, Israel bojoca menare, to biri Judá yaa puna macārā menare wāma wāme cājare yu ca tii bojapa rūmāri.

9 Tee pea māja ñicū jāa Egipto yepapu ca niirāre, cājare yu ca jee wieneri rūmāre cājare yu ca doti cūnū j̄orica wāmere biro méé niirucu.

Cāja pea, yu ca doti cūnūjeetirije ca īirore biro cāja ca tii nūnūjeetirije j̄orii, cājare yu waa weocoawu,’ īimi Wiogu.

10 Tii rūmāri jiro, Israel bojoca menare yu ca tii niipe pea, ‘Ate niirucu,’ īimi Wiogu.

Yu ca dotirijere cāja ca tāgoeñarijepu to ca earo yu tiirucu. Ñucā cāja yeripu re owa tuuricarore biro cāja ca majiro yu tiirucu.†

Yu pea, cāja Uムureco Pacu yu niirucu. Cāja pea yu yaa puna macārā niirucuma.

11 To biri jīcū uno peera cāja ca niiro cōro cā pēto macāre, cā mena macāre, yare cāja ca mapēre ameri wede majio tiitirucuma, mee

* **8:5** 8.5 Ex 25.40. † **8:10** 8.10 Yu yee dotiriquere cāja ca tāgoeñia niirijepu yu cūrucu; cāja yeripu yu owa tuurucu.

niipetirā, ca nii majuropeera, ca nii coterā,
yure cāja ca maji peticārije ca niiro macā.

12 Ñañarije cāja ca tii bui cātiriquere cājare yu
ametēenerucu.

Puati ñucā teere yu tagoeña nemotirucu,’ ñimi.”‡

13 Wāma wāme maquēre Ùmureco Paca cā ca
wedejata, ca nii jorique peera, “Baca nii” ñicāri, to
biro ñimi. To biro cā ca ñirije niima ñiro, peeto dāja
tee ca yairo.

9

Ùmurecopa macā wii, to biri ati yepa macā wii

1 Cā ca doti cūu joriquea, Ùmureco Pacare tii
nacā bāorā, “O biro māja tiirucu,” ñirique mena ni-
iupa, biropāa ati yepa macā wiire. **2** Ùmureco Paca
yaa wii, cāja ca queno jorica wii pea, ano cōro pa
jawiri cāja ca tiirica wii niiupa. Ea jorica jawi,
Ca Ñañarije Maniri Jawi* ñirica jawire, jia boerica
tutu, Ùmureco Paca yee cāja ca jee dica woorique
pan ca pejari pīi, niiupa. **3** Tii jawire ca yoja camo-
tari quejero jiro macā jawi pea, Ca Ñañarije Mani
Majuropecāri Jawi,† niiupa. **4** Tii jawipāre niiupa,
oro mena cāja ca quenorica tutu,‡ yucā díi ca jāti
añurijere joe māenerica tutu. Tii taberena niiupa
ñucā Ùmureco Paca, “O biro yu tiirucu,” cā ca ñirica
cūmua. Tii cūmua niipetiropāra oro mena cāja ca
wadarica cūmua niiupa. Tii cūmua jupeapāre oro
mena cāja ca tiiricarā maná ca jāñarirā, Aarón
tuericagā ca joori wiiquíricagā, to biri Ùmureco
Paca cā ca dotiriquere cāja ca owa tuurica pīri ētā

‡ 8:12 8.12 Jer 31.31-34. * 9:2 9.2 Lugar Santo. † 9:3 9.3 Lugar
Santísimo. ‡ 9:4 9.4 Altar de oro.

pīri, jāñauapa. ⁵ Tii cūmua jotoare ɻumureco Pacʉ cā ca bojoca cāti niirijere ca bii cōoñarā puarā querubines pejaupa. Cāja pea, bojoca cāja ca ñañarijere tii ametueene bojarā waibucurā díi mena cāja ca wadarucurica pīi, tii cūmuare buatorica pīire cāja quedupuri mena juu camota pejaupa. Biropua, mecūra tee maquēre ca niirore biro wede nñuña waa majiñā mani.

⁶ O biro cāja ca quenorique ca niropare, ca nii jaori jawire to birora jāacōa niima paia, cāja paderique ɻumureco Pacʉ cāja ca juu bue nucā buorucurijere tiirā waarucurā. ⁷ Tii jawi jiro macā jawipura paia wiogʉ wado jīcā cāmare jīcātira jāa waami. Tii jawipare jāa waagʉ cā majurope ñañarije cā ca tiirique wapare, to biri bojoca, “Ñañarijere tiirā jāa tiicu,” īi majiri méé, ñañarije cāja ca tiirije wapare ɻumureco Pacʉ cā acobo bojajato īigʉ, cā ca tiicojope waibucurā díire jee waacumi. ⁸ Atere majima īrā, ca nii jaori jawi, juu buerica jawi to ca niimijata cāare, ména tii jawi jiro macā jawi Ca Ñañarije Mani Majuropeecāri Jawipura ea waa majiñā mani, mani ca īi tūgoeñā majiro manire tiimi Añuri Yeri. ⁹ Ate niipetirije, mecūrire ca bii cōoñarije nii. Toopʉ, ɻumureco Pacʉ yee ca niipe cāja ca jee dicā wooriquere tiicojo nucā buo, waibucurā jīari ɻumureco Pacʉpare tiicojo nucā buo, ca tii niirāre, to biro cāja ca tii nucā buo niirije añuro cāja ca tūgoeñā wajoaro cājare tiiti. ¹⁰ Tee pea baarique, jinirique, to biri cāja ca ñañarijere coerā cāja ca tiipere, dotirique jotoa maquē wadore ɻumureco Pacʉ cā ca wajoarora ca bii yapano eape wadore īi.

Cristo díi

¹¹ Mee Cristo pea doo yerijāaupi. To biri mecāra cāra niimi pai ca nii majuropeegʉ, niipetirije añuriye manire ca jee dooricʉ. To biri paire biro cā ca paderique cāti niiri wii pea, ca añu ametēeneri wii peti nii, bojoca cāja ca tiirica wii méé, o biro ñijata, ati yepa macā wii méé nii. ¹² Jesucristo pea Ca Ñañarije Mani Majuropeecāri Jawipʉre chivoa díire, wecʉa díire, tiicojogʉ waagʉ méé, cā díi majuropeerena tiicojogʉ waagʉ jāa waaupi. Toopʉre jīcātira jāa waagʉra, to birora ca niicōa niipere bii yai boja peoticā cojori, to birora caticōa niiriquere mani ca bʉapere ñigu, to biro manire bii bojaupi. ¹³ Wecʉa díi, chivoa díi, to biri wecʉo wimagore joerique nit̄ire jeeri oco mena aberi ñañarije ca tiirāre cāja ca yaye tuurije pea, jotoa maquē petira ca coerije niiupa. ¹⁴ Tee cāa to biro ca tiirije to ca niijata, Jesucristo díi pee doca, waibʉcrā díi ametēenero ca nii majuropeerije nii. Añuri Yeri to birora ca niicōa niigʉ jʉori, Jesucristo cā majuropeera Úmureco Pacʉre añuriye, ca ñañarije manirijere tiicojogʉre biro biiupi. Manire cā ca bii yai bojarique pea, ñañarije ca tʉgoeñarā niiri, ñañaro tiima ñirā ca bii yaiparā mani ca niiro ca tiirijere manire ametēene boja, Úmureco Pacʉ to birora ca caticōa niigʉre mani ca padē nʉnʉjee niipere biro ñiro.

¹⁵ To biri Jesucristo pea wāma wāme ca tii bojaricʉ niimi. Doti cūurique ca nii jʉoriquere tii nʉnʉjee peotitima ñirā, ñañaro cāja ca tiirique wapare ametēenerʉgʉ bii yai bojaupi, Úmureco Pacʉ cā ca bejericarā, “O biro yʉ tiirucu” cā ca ñirique, to

birora ca niicõa niirijere cãja ca c̄o eapere biro ūigü.

¹⁶ “To biro yu tiirucu,” ūirica wāme to ca nijata, “To biro yu tiirucu,” cã ca ūirique cã ca ūiricarore birora to bii ejato ūigü, to biro ca ūiricü cã ca bii yai weoro jiropü añi. ¹⁷ Ména, “To biro yu tiirucu,” ca ūiricü cã ca catijata, “To biro yu tiirucu” cã ca ūirique wapa mani. Cã ca bii yairo jiropü docare wapa c̄uti. ¹⁸ To birira Úmureco Pacü, ca nii juori wāme cãare, díi baterique mena cūu j̄ouipi. ¹⁹ Niipetirã bojoca Israel macãrãre, Úmureco Pacü cãjare cã ca tii doti cūurique niipetirijere cãjare wedeupi Moisés. Cãjare wede yapano, chivoa, wechüa puna cãja ca j̄iaricarã díire oco mena ayiari, yucügü hisopogü düpü mena oveja poa ca j̄uarije mena jia tuuri, díire joa ami, doti cūurique cãja ca owarica püurore, to biri bojoca cãare yaye tuu, ²⁰ o biro cãjare ūipi: “Ate díi nii, Úmureco Pacü, ‘To biro yu tiirucu,’ cã ca ūiriquere cã ca ūiricarore biro m̄aja ca tii n̄anüjeepercä ca dotirique,” ūipi. ²¹ Ñucã tii wiire to biri Úmureco Pacüre tii nacü buorã cãja ca cuorucurije niipetiropü cãare díi mena yaye tuupi. ²² Doti cūurique pea niipetirijeparena díi mena wado ñañarijere coe dotiupa. To biri díi bate yai waarique to ca manijata, ñañarije tiirique wapare acobo bojarique mani.

Jesucristo mani ca ñañarijere cã ca ametüenerique

²³ Úmureco tutipü ca niirijere ūa cõori cãja ca tiirique cãa añurije ca tuapere biro ūirã, waibucarã j̄ari joe m̄enerique boorucuupa. To

biri emmarop ca niirije ca nii majuropeerije doca, tee ametenero añurijere j*í*ari tiicojo nuc*ã* buorique boo. ²⁴ Cristoa, bojoca c*á*ja ca tiirica wii, ca nii majuropeeri wiire ña c*ó*ori c*á*ja ca tiirica wii méére j*á*a waupi. Umareco tutiprena j*á*acoaupi, mecarire Umareco Pacre mani yee maqu*é*re c*á* ca j*á*i boja niiri tabepre. ²⁵ Cristo pea, umareco tutipre j*á*a waagu, c*á* uprirrena j*í*c*á*ti méé, paia upar*á* ca nii ear*á* niipetir*á*pura c*á*mari ca niiro c*ó*ro, aper*á* dípre Ca ÑaÑarije Mani Majuropeec*á*ri Jawipre c*á*ja ca jee j*á*a waaro re biro tiitiupi. ²⁶ Paia upar*á* c*á*ja ca jee j*á*a waarucurique uno c*á* ca nijata, Cristo ati umareco ca nii j*ú*ori tabe menapra to c*án*ac*ã* c*á*mara c*á* ca bii yaic*ó*a niipe niibojacupa. Mec*á*ri ca t*ú*jari y*ú*teari peera, Cristo j*í*c*á*tira baua eari, ñaÑarije c*ó*arug*á*, j*í*c*á*tira c*á* majuropeera bii yai boja peotic*á* cojoupi. ²⁷ Niipetir*á*pura j*í*c*á*tira bii yai, jiropra yua añurije ca tiiricar*á* añuro tii eco, ñaÑarije ca tiiricar*á* ñaÑaro biirica tabepá tiicojo eco, c*á*ja ca biipere birora, ²⁸ Cristo c*á*a j*í*c*á*tira bii yaiupi, pa*u* bojoca ñaÑaro c*á*ja ca tiiri quere ameteneg*á*. Jiro baua ea nemorucumi ñuc*ã*; biig*ú*p*u*ha, bojoca c*á*ja ca ñaÑarije wapare ametene bojag*á* doog*á* méé yua, c*á*re ca yue niiricar*á*re ameteneg*á* doog*á* pee doorucumi.

10

¹ Moisés c*á* ca doti c*ú*urique pea, bojocare añurije Umareco Pac*u* c*á* ca tiicojope ca doopere ca nii c*ó*oña j*ú*orije niiupa. C*á* ca bojoca c*á*ti nii majuropeerije méé niiupa. To biri doti c*ú*urique pea, to c*án*ac*ã* c*á*mara waibúc*á*r*á* díí mena joe

juti añu mænerique mena Ùmureco Pacure ca tii nucã bao niirãre, jicati uno peera ñañarije manirã caja ca tuaro cãjare tiiti. ² Doti cãuriquera ñañarije manirã caja ca tuaro ca tiiriye to ca nijata, “Mee ñañarije manirãp mani nii yua,” li tagoeñari, waibacurãre Ùmureco Pacapare caja ca joe juti añu mæne niirucurijere to cõrora tii yerijãacabojacupa. ³ Biropua, ate waibacurã jíari caja ca joe mæne cojorucuriquea, ñañaro caja ca tiirucurijere cãmari cõrora tagoeñari caja ca tii niiriye niiupa. ⁴ Wecua díi, to biri chivoa díi, ñañarije tirique wapare coe majiti.

⁵ To birira Cristo ati yepapare doogu, o biro liupi Ùmureco Pacure:
“Waibacurã joe mæneriquere, ñucã ‘Cã yee niirucu’ liirã
ca jee dica woorijere, mu bootiwu.

To birira bojocu yare mu tiiwu.

⁶ Bojoca ñañaro caja ca tiirijere ñañarije manirã tuarugara, waibacurã jíari caja ca joe mæne cojorucurijere mu ïa biijejati.

⁷ To biri o biro yu liwu: Ùmureco Pacu ‘Anora yu nii,’ mu yaa püuropare yu yee maquere caja ca owa cõu juguericarore birora, mu ca dotirore biro tiirugu.”

⁸ O biro li joupis: Waibacurãre jíari joe mæneriquere, waibacurãre cõre caja ca tiicojo nucã bhorijere booti, ïa nucã bhoti, biimi Ùmureco Pacu, dotirique to biro ca tii dotirije ca nii pacaro.

⁹ Jiro li nemoupi ñucã: “Anora yu nii, mu ca dotirore biro tiirugu,” liupi. O biro li, waibacurãre jíari joe mæne nucã bao niirucuriquere cõaupi,

* **10:5** 10.5-7 Sal 40.6-8.

wāma wāme pee wajoarug. 10 Umureco Paca cā ca dotirore biro cā ca tirique jorira, ca ñañarije manirā mani ca niiro manire tiiupi, cā majuropeera jicātira cā ca bii yai boja peoticā cojorique jorí.

11 Niipetirā judíos, paia ca nii earā cōrora, tii wāme wadorena to cānacā rumura waibucurā jīari joe māene cojocōa niirucuma, cēja ca ñañarije wapare jicāti uno peera ñañarije manirā cēja ca tuaro ca tiitirije to ca niimijata cāare. 12 Jesucristo pea bojoca ñañaro cēja ca tirique wapare ametāene bojagu, jicātira bii yai boja yapano peoticā cojori, Umureco Paca díamacū nuña pee ea nuu eaupi. 13 Toop yue niimi, Umureco Paca cū waparāre cēja ca doca cūmuro cū ca tirop. 14 Jicāti bii yaigura, Umureco Paca cū ca jorāre añurā cēja ca nii nānua waapere cējare tii boja peoticā cojoupi. 15 Añuri Yeri cāa o biro manire i wede majio nemomi:

16 “Tii rumari jiro cēja menare ‘O biro yu tiirucu,’ cā ca iiriye pea, ‘Ate niirucu,’ iimi Wiog: ‘Yu ca dotirijere cēja yerip ca niiro yu tiirucu. Nucā cēja ca tugoeñarijep, owa tuuricarore biro cēja ca majiro yu tiirucu.’ ”†

17 “Ñañarije cēja ca tii bui cutirijere, to biri ñañaro cēja ca tii niirijere, pāati teere yu tugoeña nemotirucu,” iimi.‡

18 To biri ñañaro mani ca tirique wapare cū ca acobo bojacārije ca niiro macā, ñee uno peere iirā cōro, ñañarije tii wapa tuarique wapare waibucurā jīari tiicojo ametāene nemo majiña mani yua.

† 10:16 10.16 Jer 31.33. ‡ 10:17 10.17 Jer 31.34.

Ñañarije ca tiicōa niirāre wede majorique

19 Y_u yaarā, mecūra uwiricaro maniro, Ca Ñañarije Mani Majuropeecāri Jawip_ure mani jāa waa maji, Jesucristo manire cā ca bii yai bojarique juori, **20** Umureco Pac_u cā ca bojoca cāti niiri jawip_ure ea waa majiñā maniro ca camota niirica quejerore, Jesucristo cā majuropeera cā ca bii yairije mena cā ca pāa jāa waaricarop_ure. **21** Jesús'ra niimi mani y_uu pai ca nii majuropeeg_u, Umureco Pac_u yaarā juguerore ca niig_u. **22** To biri añuro yeri cāticāri, díamacā tuo nucā buorique mena, “To birora mani biirucu,” ñi t_ugoeña ñee dopocāri, mani yerip_ure ñañarije t_ugoeñaricaro maniro mani up_ure oco añurije mena ñañaro mani ca tiiriquere ca coe ecoricarā niiri, Umureco Pac_u putore mani waaco. **23** Mani ca yue niirijere, “Yeera mani biicā” ñiricaro maniro, to birora ca t_ugoeña bayicōa niiparā mani nii. Umureco Pac_u pea, “To biro y_u tiirucu,” manire cā ca ñiricarore birora manire tiirucumi. **24** To biri mani ca niiro cōrora ameri tii nemo, b_uaro jañuro ameri mai, añurije wadore tii, tii niirica wāme peere mani amaco. **25** Jīcārā, Umureco Pac_ure mani ca ñi nucā buo juu bue niiri taberire ca waatirāre biro ca biitiparā mani nii; biitirāra, mani ca niiro cōro, ameri wede majio t_ugoeña bayi, ca tii niiparā mani nii, mecū docare Wiog_u yaa r_um_u ca cōñacā doorijere ca ña majirā niiri.

26 Añurije queti díamacā ca ñirijere majicāri jirop_ura, tiir_ugarique mena ñañarijere mani ca tiicā n_un_ua waajata, to biro mani ca tiirije wapare ca bii yai amet_uene bojap_u manimi yua. **27** Umureco Pac_ure ca junarāra, ñañaro cāja ca

biipe pecamepu ñañaro cāja ca uu yaipe wado duja. ²⁸ Noo ca boogu Moisés cā ca doti cūuriquere ca ametuene nucāgure, puarā, itiarā, cā ca biirijere cāja ca wedejāajata, īa mairicaro maniro cāre jīa cōacārucuupa. ²⁹ Umareco Pacu Macāre ca junarā, cā ca bii yairiquera ca ñañarije manirā cāja ca niiro ca tiiriquere ca junarā, ñucā Umareco Pacu yuu Añuri Yeri cājare ca maigure ñañaro ca ñirā doca, zametuenero ñañaro tamorucuma muja ñi tagoeñatiti? ³⁰ To biri Upu o biro ca ñiricure mani maji: “Yu yee nii ñañaro tii ameriquea, yu, yu ame bojarucu,” ñiupi Upu. § Ñucā o biro ñiupi: “Wiogu, cā yaa puna macārāre ña bejerucumi,” ñiupi.* ³¹ ñañarije peti niiro bii, Umareco Pacu ca caticōa niigure ñañaro tii ecorique doca!

³² Muja pea Jesucristo yee quetire muja ca tuo nanujeericaro jiro, ñañaro tamo pacarā muja ca tagoeña bayiriquire acoboticāña. ³³ Jícārā muja mena macārā, niipetirā cāja ca ña cojoropu, ñañaro cājare ñi tuti eco, ñañaro tii eco, biiupa. Ñucā ape tabera mujare birora ñañaro ca tamorāre ñarā, muja menara ñañaro ca tamorāre birora muja tagoeña nemoupa. ³⁴ Tia cūurica wiipu ca niirā cāare cūjare muja ña maiupa. Muja ca cuorijere cāja ca ēmajata cāare, ujea niirique mena muja niicāupa; umareco tutipu muja ca cuorije ca añu majuropeerije, to birora ca niicōa niirije peere majima ñirā to biro muja biiupa.

³⁵ To biri Jesucristore muja ca tuo nanujee niirijere yerijāaticāña. Teera añurijere paipo muja

§ **10:30** 10.30a Dt 32.35. * **10:30** 10.30b Dt 32.36; Sal 135.14.

ca tiicojo ecoro majare tiirucu. ³⁶ Maja, Umureco Pacu cā ca boorore biro tiiragarā ñañaro tamao pacarā, to birora ca tugoeña tutuacāparā maja nii, Umureco Pacu “To biro yu tiirucu,” cā ca ñiriquire maja ca tiicojo ecopere biro ñirā. ³⁷ Umureco Pacu wederique o biro ñi:

“Yoari mééra doorucumi ca doopu. Yoaro bii mani waati majuropeecārucumi.[†]

³⁸ ‘Añugu niimi’ yu ca ñigua, díamacū cā ca tuo nucā bao niiriye jorira catirucumi.

Yu mena ca niimiricu amojode nucā cā ca tua-coajata docare, cā ca biirijere yu ujea ni-itirucu.”[‡]

³⁹ Mania, ñañaro bii yairica tabepu§ ñañaro bii yairagarā, añurije quetire ca tuo nanjee yer-ijāarāre biro méé mani bii. Jesucristore díamacū ca tuo nucā borā niiri, ca ametarā pee niirā mani bii.

11

Umureco Pacure díamacū nucā borique

¹ Díamacū tuo nucā boriquea, “Mani ca yuerijere mani tiicojo eco majuropeecārucu,” ñi tugoeña bayi, ñucā mani ca ñatirijerena, “To birora biirucu,” ñi yue, biirique nii. ² Mani ñicū jāa niiquīricarā díamacū ca tuo nucā borā niima ñirā, “Añu majuropeecāma,” ñi ecoquīupa Umureco Pacure.

³ Díamacū tuo nucā borique jorira mani maji: Umureco Pacu ati yepa niipetiro ca niirijepure cā wederique menara ca bautirijerena mecūrire mani ca ñarijere cā ca tii jeeñoriquere.

[†] **10:37** 10.37 Hab 2.3-4. [‡] **10:38** 10.38 Ro 1.17; Gal 3.11.

[§] **10:39** 10.39 Infierno.

⁴ Díamacū tħo nacū buorique jħorira, Abel cāa, cā ca cħorijere ɻumreco Pacħre tiicojogħu, Caín cā ca tiicojorije ametħenero aňurije tiicojoupi. To biri ɻumreco Pacħu, “Añugħu niimi” īri, cā ca tiicojorijere īa biijejaupi. To biri Abel cā ca bii yairo jiro to ca niimijata cāare, díamacū cā ca tħo nacū buorique pea meċāripa cāare manire wede majiocħa nii.

⁵ Enoc cāa díamacū cā ca tħo nacū buorije jħorira, cā bii yaiticājato īġu, ca catigħrena cūre ami waaqiūupi. Ati yepare cāre īa nemotiupa, ɻumreco Pacħu cāre cā ca amikoarique ca niiro macā. ɻumreco Pacħu yee cūja ca owarique o biro īi: Enoc, ɻumreco Pacħu cāre cā ca ami waaparo jħegħero, “Añuro cā ca īa biijejarijere tii niiupi,” īi.*

⁶ Díamacū tħo nacū buorique manigħura, ɻumreco Pacħu cā ca īa biijejarijere tii majiñha mani. ɻumreco Pacħu pħoto ea waarragħar, “ɻumreco Pacħu niimi, cāa cāre ca amarāre aňurijere ca tiicojogħu,” díamacū ca īi tħo nacū buope nii.

⁷ Noé cāa díamacū cā ca tħo nacū buorije jħorira, īati pacagu, ɻumreco Pacħu “To biro biirucu,” cā ca īrijere tħo nħannejeri, cūmua pairica quenoquūupi, cā yaară mena ametħaragħu. Nucā díamacū cā ca tħo nacū buorije jħorira, bojoca ati yepa macārā ñaňarije ca tii niirāre, “Ñaňaro bii yairique biro dooro tii,” ca īi majio niiricu niima īġu, díamacū tħo nacū buorique jħor aňurije buarique ɻumreco Pacħu cā ca tiicojorijere cħo eaupi.

⁸ Díamacū cā ca tħo nacū buorije jħorira, Abraham cāa ɻumreco Pacħu cāre cā ca jħoro, cā ca īrijere tħo nħannej, cāre yħħari, cā ca tiicojopa yepapħure

* **11:5** 11.5 Gn 5.24.

waarugu majiti pacagu, cã yaa yepare witi weoupi.
 9 Umureco Pacu cãre cã ca ñirijere díamacã ca tuo nucã buogu niiri, “Mure yu tiicojorucu,” Umureco Pacu cã ca ñirica yepa, aperã yaa yepapure niirucu-upi. Waibucurã quejeri menara wii puiri quenor, tii yepapure yoja amojoderucuupi. Isaac, Jacob jãari, Umureco Pacu, “To biro yu tiirucu,” cã ca ñiriquere ca ñeericarã cãa to birora biiupa. 10 To biri Abraham pea, Umureco Pacu majurope cã ca quenorica macã, ca nii majuropeeri macã ca yai nucãtipa macãre yuegu biiupi.

11 Ñucã díamacã tuo nucã buorique juorira, Abraham buu peti nii, Sara cãa ca puna manigo cõca nii pacaro, tutuarique tiicojo ecori, “To biro yu tiirucu” ca ñigu, cã ca ñirore biro ca tiigure, “Cã ca ñiricarore biro tiirucumi,” díamacã li tuo nucã buori, ca puna cutigu nii eaupi. 12 O biro biima ñigu Abraham, puna manigura yai nucã waagu ca biimiricu, ñocõa umureco quejeropu ca niirã cõro, ñucã dia pairi yaa tujarore jita dupari do biro ca tii, cõo peoti majiñu manirijere biropu pãramerã cutí eaupi.

13 Cuja niipetirãpura, Umureco Pacu, “To biro yu tiirucu” cãjare cã ca ñiriquere buu eatirãra, bii yai peticoaupa. Biirãpura cã ca ñiriquere díamacã ca tuo nucã buorã niiri, yoaropu ca baurijere ña, teere bocaña, ña ujea nii, biiupa. Ñucã, “Ati yepare to birora ca niicõa niiparã méé mani nii, ape yepapu ca waa nunua waari maja mani nii” li, ña majiupa. 14 To biirije ca ñirã, “Ape yepa, cuja ca niipa yepare amarã tiima ména,” mani ca li majiro tiima. 15 Cuja ca doo weorica yepapurena cuja

ca t^ugoeñac^oa nijata, tii yepap^ura tuacoabojacupa ñucā. ¹⁶ C^āja pea añuri yepare boorā biiupa. O biro ñijata, “Em^uarop^u macā yepare.” To biri U^mureco Pac^u, “Y^u, c^āja U^mureco Pac^u y^u nii,” i^l bobotimi, mee c^āja ca niipa macāre ca queno yuecāric^u niiri.

¹⁷ Ñucā Abraham díamac^u tuo nuc^u buorique j^uorira, U^mureco Pac^u: ¿Díamacāra y^ure tuo n^un^ujeeg^ura c^ā tiiti? l^{ig}u c^āre c^ā ca i^l ñaaro, c^ā mac^u Isaac're ami, waacoaupi, c^āre j^lari joe m^uene cojorug^u. C^ā mac^u j^lcāra ca niigh^u, ¹⁸ U^mureco Pac^u, “O biro y^u tiirucu” c^ā ca i^lricarena j^lari, ca joe m^uenecāp^ura niicāgh^u biiupi: “M^u mac^u Isaac j^uori, m^u pāramerā cutirucu,” c^ā ca i^lricarena.[†] ¹⁹ Abraham pea, “Ca bii yaicoaricarāp^urena ca catio majig^u niimi U^mureco Pac^u,” i^l majicāupi. To biri o biiro pee ñijata, c^ā mac^u ca bii yaicoaric^u ca cati tuag^ure biro ca niig^up^ure, c^āre tua amiupi ñucā.

²⁰ Isaac c^āa díamac^u c^ā ca tuo nuc^u buorije j^uorira, c^ā puna, Jacob, Esaú j^āarire jirop^u c^ājare ca bii m^ua nucāpere, “Añuro m^ujare to biijato,” c^ājare i^l c^āuqu^ul^upi.

²¹ Jacob c^āa díamac^u c^ā ca tuo nuc^u buorije j^uorira, bii yaigu doog^up^ura, c^ā pāramerā José punare c^āja ca niiro cōrorena, “Añuro m^ujare to biijato,” c^ājare i^lri, c^ā tuericagu[‡] mena tua ñee nucūri, U^mureco Pac^ure i^l nuc^u buoupi.

²² José c^āa, díamac^u c^ā ca tuo nuc^u buorije j^uorira bii yairug^u juguero, o biro c^ājare i^l t^ujaqu^ul^upi

[†] **11:18** 11.18 Gn 21.12. [‡] **11:21** 11.21 Griego wederique mena U^mureco Pac^u wederiquere ca owaricarā “tuericagu” c^āja ca i^lrica taberena hebreo wederique mena ca owaricarā pea “cāni pejarica tabe” i^lupa.

israelitas're: "Jiro jañuro Egipto yepare muja witirucu. Muja ca witiri rumu ca niiro, yu upuri ca nii dujarije caare muja jeecoawa, muja ca waari yepapu, cajare ñiquulupi."§

23 Moisés pacua caá díamacu caja ca tuo nucubuorije juorira, Moisés cu ca bauaro jiro, itiará muipu peti yaiori care cuoupa, wimagu añuguacu cu ca niiro macu. To biri Egipto yepa wiogu, wimaru umuare cu ca jula bate dotirijere uwitiupa.

24 Ñucu díamacu cu ca tuo nucubuorije juorira Moisés, buuca waagu, Faraón macu macu cu ca niirijere bootiupi. **25** Jucu cuu coro ñañarije caja ca tiirijere caja mena tii ujea nii niiricaro unora, Ùmureco Pacu yaa puna israelitas mena pee ñañaro tamuorugaupi. **26** "Cristo ñañaro cu ca tamuopere biro pee biirique pee nii, Egipto maquu apeyere coro ujea nii niirique ametuenero ca nii majuropeerijea," ñi tugoeñaupi Moisés, Ùmureco Pacu cu ca tiicojope peere ca yuegu niiri. **27** Ñucu Moisés díamacu cu ca tuo nucubuorije juorira, Egipto macu wiogu cu mena cu ca ajiarijere uwiricaro maniro, tii yepare witiupi. Ùmureco Pacu ca bautigure ca ñagure birora, to birora tugoeña tutuacu niiupi. **28** Ñucu díamacu cu ca tuo nucubuorije juorira, Pascua boje rumu tiigu, ovejare juari, cu dí mena caja yaa wijiери jope puamarire wada dotiupi, Ùmureco Pacu puto macu juari maju, israelitas puna ca nii juoru umuare cu ca julatipere biro ñigu.*

29 Israeltas caá díamacu caja ca tuo nucubuorije

§ **11:22** 11.22 Gn 50.24-25; Ex 13.19. * **11:28** 11.28 Ex 12.21-30.

juorira, dia pairi yaa,[†] Ca Jūari yaare, ca oco maniri yepare biro tīacoaupa. Cāja jiro egipcios cāa, cājare biro biirugama īirāra, dua yaicoaupa.

³⁰ Díamacū cāja ca tuo nucū buorije juorira, Jericó macāre cāja ca wee camota amojoderica tudiro cāa, jīcā amo peti, ape amore puaga penituaro niiri rumuari israelitas cāja ca amojodero jiro wati batecā duwi waaupa.

³¹ Tii macā macō Rajab, umua epe wapa taari majo cāa, díamacū cō ca tuo nucū buorije juorira, Umureco Pacue ca tuo nanujeetirā mena bii yaitiupo. Cō pea, Israel yaa pooga macārā cō yaa macāpure ca īa dutirā earāre, mairique mena cājare boca, cō yaa wiipu cājare jee waaupo.

³² ¿Nee pee yu īi nemogajati? Umureco Pacue ca tuo nanujeericarā Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, to biri Umureco Pacue yee quetire wede jugueri maja, cāja ca biiquiriquere yu ca wedejata, yu īi peotitibocu. ³³ Nucā díamacū cāja ca tuo nucū buorije juorira, ape yeparire j*īa* taa ēma, ca niirore biro añuro bojocare juo tii nii, Umureco Pacue, “To biro yu tiirucu,” cā ca īriquere ñee, yaia jūarā bucarā ujerorire paa biato, ³⁴ pecameri uwioro ca āurijere yaa, cāja waparā niipiiri mena cājare cāja ca j*īa* baterugaro duticā, ca tutuatirā ca niimiricarāra ca tutuarā nii ea, nucā ameri j*īarica* tabere do biro ca tiiya manirā nii, cāja waparāre j*īa* ametua nucācā, biiupa. ³⁵ Nomia cāa, cāja yaarā ca bii yaicoaricarāpurena, ca cati tuaricarāpure yaarā cātiupa. Aperā ñañaro tii yaio ecoupa,

[†] **11:29** 11.29 Ex 14.21-31 Oco Jūa, hebreos wederique mena peera “Yam Suf”. Waimaja wederique mena peera, “Wājoriña”.

“Umureco Pacare maja ca tao nñanjee yerijajata, jaa jñaticu,” cäja ca ñirijere bootiri, “Jiropu mani ca cati tuape doca añurije peti niiro bii,” ñima ñirã. **36** Aperä, boborije ñi bui eco, bape jude eco, come daari menapu jia eco, tia cüu eco, biiupa. **37** Aperä ñtä mena dee jia eco, aperä cäja upu decomacärrira wide waa eco yai, niipñiri mena jia eco yai, biiupa. Ñucä oveja, cabra quejeri menara juti cñticäri, apeye uno çiori mee ñañaro cäja ca tiicäricarä tñgoëñarique pai nucü yujurä, aperopu, aperopu, waa nucü yujrucuupa. **38** ¡Cäja, ati yepare cäja ca niiro ca booya maniräpu niicärrä biiupa! “Toopu mani waa” ñi majiricaro maniro, nucü yujuri majara niicä, ca yucu maniri yeparipu, macänucäripu, ñtä totiripu, operipu, nii yujrucuupa.

39 Cäja niipetiräpuura diámacä cäja ca tao nucä bñorije juori Umureco Pacare, “Añurä niima” ca ñi ecoricarä nii pacarä, “Yü tiicojorucu” cä ca ñiriquere tiicojo ecoticäupa. **40** Umureco Pacu pea manipure ñima ñigü, “Ametñenero añurijere yu tirucu,” ñiupi, mani mena jicäripu añurä cäja ca nii yapano eapere ñima ñigü.

12

Umureco Pacu cä punare wede majomi

1 To biri mani cña, mani wejare to cñro paú diámacä cäja ca tao nucä bñorijere ca ññoricarä cäja ca nii coterijere ca majirä niiri, añuro mani ca nii majitiro ca bii pato wäcõ niirijere, to biri ñañarije mani ca tiiro ca tii mecñorijere camotaticäri, tñgoëña tutuarique mena Umureco Pacu manire cä ca tii dotiriquere ca tii nñnua waaparä mani nii.

² Jesúś cā ca biiricarore biro ca bii nānūjeeparā mani nii. Díámacā mani ca tuo nucā buorije cā yeera bii jao, ñucā cāra añurā mani ca nii earo tii, ca tiigü niimi. Jesúś, ñañaro tamāo ametuari jiro, añuro ujea niirique cā ca buapepäre majiri, ñañaro yucü tenipü bii yaigü, ñañagüre ca tiiräre biro cäre cāja ca tii yaiorijere bobo tugoeñatiipi. To biro ca biiricü niiri Ùmureco Pacü cā ca duwiri cūmuro díámacā nāña peere ea nuu eaupi. ³ Jesúś cā ca biiriquere tugoeñāña. Ñañarā cäre ca junarā cāja ca ii tutirijere ñañaro peti tamoupi; to biri muja cāja juti, jutiriti biiticāña.

⁴ Ména, muja pea, ñañarijere junama ñirā muja ca wede majorije jori, ñañaro tamāo, bii yairiquepäre muja bii ñaati. ⁵ ¿Ùmureco Pacü, mujare, cā punare biro cā ca wede majorijere mee muja acobocoati? O biro ii owarique nii: “Macü, tuo junaticāña, Wiogü cā ca wede majorijere.

Tuti jañuri märe cā ca wede majorije cāare tugoeñarique paiticāña.

⁶ Wiogua cā ca mairäre wede majiomı.

Ñucā cā punare biro cā ca ñaräre, ñañaro tiirique mena cājare wede majiomı.”*

⁷ Ñañaro muja ca tamorijere to birora nucācāña, Ùmureco Pacü cā punare biro mujare tiigü tiimi. ¿Cā niiti jicü cā macü cā pacü cā ca wede majiotigü? To biri Ùmureco Pacü cāa manire wede majio majimi. ⁸ Ùmureco Pacü mujare, muja punare muja ca wede majorore biro cā ca wede majioticājata, cā puna majurope méé muja nii. Cāja ca puna jāa

* **12:6** 12.6 Pr 3.11-12.

batericarāre biro pee m̄ja nii. ⁹ Apeyera, wimarā mani ca niiro, mani pac̄a ati yepa macārā manire wede majorucuwa. To biro c̄ja ca ūrijere mani t̄o n̄ac̄ b̄orucuwa. To biro ca biiricarā niiri, caticōa niiriquere b̄arugarā, mani Pac̄, um̄reco tutip̄a ca niiḡ, c̄a ca wede majorije pee docare amet̄enero n̄ac̄ b̄orique mena c̄a ca ūrijere ca t̄o n̄an̄ujeeparā mani nii. ¹⁰ Mani pac̄a ati yepa macārā, ati yepare yoaro ca cati niitiparā mani ca nii pacaro, “O biro pee ȳa ca wede majioro añu earugami ȳa mac̄,” c̄ja ca ūmajiro cōro manire wede majorucuwa. Um̄reco Pac̄ pe añuro mani ca niipere ūima ūiḡ, manire wede majiomí, c̄re birora ca ūñarije manirā mani ca niipere biro ūiḡ. ¹¹ Birop̄a ūñaro tiicāri manire c̄ja ca wede majori nimarore jīcā wāme peera mani ca ūjea niiro tiiti. Puniro tagoeñarique niiro bii. To biro manire c̄ja ca ūrijere mani ca t̄o majijata, jirop̄ra añuro nii, añuro niirique cati, mani ca bii n̄an̄ua waaro ca ūrijere niiro bii.

Um̄reco Pac̄ure ca junarāre wede majorique

¹² Tee tiirā, m̄ja amori ca bogá yai waariquere ca tutuarije ca niiro tii queno, m̄ja āj̄ro jupeari ca tutuati yai waarijere tutuarique jāa, tiiya. ¹³ M̄ja yaa maarire díamac̄ maari quenoña,[†] d̄upo upa yuria ca niiri d̄upo ca maa maniro peera ūta ama woa waatirora to ca yūj̄ucoopere biro ūirā.[‡]

[†] **12:13** 12.13 Pr 4.26. [‡] **12:13** 12.13 To biri, m̄ja amori ca j̄uti yai waariquere, m̄ja ūnicā ūs̄ari ca tutuati waariquere, tutuarique jāa, tiicāri, díamac̄ maa ca nii waari maa peere amaña, ūnicā upa yuria ca niiri ūnicā wetitirora ca yūj̄ucoopere biro ūirā.

14 Niipetirā mena jīcāri cōro añuro niirique, ca ñañarije manirā niiriquere, amaña. Teere ca tiitirā, jīcū uno peera Umureco Pacure īatirucuma. **15** Jīcū uno peerena Umureco Pacu cū ca tii nemorije ca dūjatipere biro īirā, bojoca catiri niiña, jīcū uno peera, yucugū ca nucōri jāguēricū ca biirore biro, paupure añuro nii majiña maniro cūjare tii camota nii, ñañarije cāja ca tiiro tii, cū ca tiitipere biro īirā. **16** Jīcū uno peera muja mena macārā, nūmo mani, manu mani, bii pacarā tii epericarā cāti, tii nucū baorique ca niiriye ca tiiya manirjera tii epe, tieto. O biiri wāmera tiiquñupi Esaú. “Watoa maquē nii” ca īigare biro, jīcā bapabaarica bapa juorira, ca jūwū cū ca niimiriquere cū bai peere nonicāquñupi. **§ 17** Mee muja maji, tee jiro cū ca biiriquere. Añurije maquēre cū pacure cū ca jāimijata cāare, tiicojo ecotiupi. Buaro otirique mena cū ca ñimijata cāare, do biro tii wajoa majiña maniupa to biro cū ca tiiriquere.

18 Israelitas cāja ca biiricarore biro, ūtāghū ca ūnū nucūricure, buaro ca naitñarijere, buaro wino waa, bupo paa, ca bii amojodericū putore muja waatiupa. **19** Ñucā putirica wuu ca bujñrijere, Umureco Pacu cū ca wederije cāare muja t̄otiuipa. Cū ca wederijere ca t̄oricarā pea, to cōrora cūjare cū wede yerijāajato īirā, “To cōrora wedeya,” buaro cāre ūi jāiupa. **20** Waibucupū cāa ūtāghure cū ca ūtajata, ūtā mena dee jīa, ñucā jadericaro mena jade jīa, cū tii ecojato, cū ca ñirijere, “Mani nucāricaro mani,” ūima īirā, to biro ūiupa.* **21** Ucūenerije peti

§ **12:16** 12.16 Gn 25.29-34; 27.1-46. * **12:20** 12.20 Ex 19.12-13.

niiupa, cāja ca ūarije pea. To biri Moisés ma-juropeecā: “Buharo uwirique mena yu nanagaja,” ūiupi.[†]

22 Muja pea Sión ca wāme cūtiri buuropahre, Umureco Pacu ca caticōa niiguh yaa macā, Jerusalén umureco tutipu ca niiri macā, Umureco Pacahre queti wede bojari maja pau millares peti ca niirā Umureco Pacahre ūi nucā buorugarā ca nea pooricarā puto pee, **23** to biri Umureco Pacu puna ca nii juoricarā umureco tutipu cāja wāmehre ca owa tuu ecoricarā puto pee, muja nea poo nūnha waa. Umureco Pacu, niipetirāpahre ca Jāiñā Bejeguh puto pee, bojoca añurā ca niiquīricarā yerire añurā peti Umureco Paacu cā ca tiiricarā puto pee, **24** Jesús, wāma wāme ca tiiricuh puto pee, to biri cā díi, mani ca ñañarijere manire ca coerique Abel niiquīricuh díi ametuenero añurije ca wederije puto pee, muja nea poo nūnha waa.[‡]

25 To biri manire ca wedegahre jāa tuo junare ūirā tuo majiñā. Umureco Pacu ati yepara niiri bau niiro, “Teere tiiticāñā,” cājare cā ca ūirijere ca junaricarā cāa, do biro pee bii dutitiupa. Mani pee doca umureco tutipu menara manire ca wede majio niigahre mani ca junajata, do biro pee bii, ca dutiparā méé mani nii. **26** Tii cuupahre Umureco Pacu cā ca wederora ati yepa nanacoaupa. Mecā peera o biro ūimi: “Ñucā jita to ca nanaro yu tii nemorucu. Ati yepa wado méé, umureco tuti menapahra to ca nanacoaro yu tiirucu,” ūimi. **§ 27** “Ñucā jīcāti yu

[†] **12:21** 12.21 Dt 9.19. [‡] **12:24** 12.24 Jesucristo cā ca bii yairiquera mani ca ñañarijere wapare ametueneupa. Abel cā ca bii yairique pea jīa amerique niiupa. **§ 12:26** 12.26 Hag 2.6.

tiit nemorucu” ūigua, cū ca tiirique to birora ca niicōa niitipe pea yai peticoarucu, to birora ca niicōa niipe pee wado ca dūja eapere biro ūiro, ūimi Umureco Pacu, mani ūi maji.

28 Umureco Pacu cā ca doti niiri tabe, mani ca niipa tabe pea yaitirucu. Ate juori, Umureco Pacure, “Jāa mena mū aňu majuropeecā” ūi, ūucā ūucā buorique mena, cū ca ūa biijejarije mena, cāre mani tii ūucā buoco. **29** Mani Umureco Pacu, pecame ca joe yaiori pecamere biro niimi.*

13

Jesucristore ca tuo nūnueerā cāja ca tii niipe

1 Jīcū punare biro mūja ca ameri mai niirijere to birora tiicōa niiňa. **2** Mūja yaa wiire ca earāre cānirica tabe tiicorique maquēre acoboticāna. To biro tiima ūirā, “Cāja niicumā” ūi majiri méé, Umureco Pacu puto macārārena cāja yaa wiijerira cājare cāni dotirucuquūlupa.* **3** Mūja cāa, tia cūurica wiipū ca niirāre, mūja menara tii wiipū niirāre birora cājare tāgoeňāna. Ņaňaro ca tii ecoricarā cāare cājare tāgoeňāna. Ape rāmū ca niiro mūja cāa, cājare birora mūja tamābocu.

4 Niipetirāpūra nāmo cātiriquere cāja ūa ūucā buojato. Mūja ca nāmoa cāti niirijere, ūaňarije tiicōa juaricaro maniro aňuri wāme wadore tii niiňa. Ca nāmo cātirā nii pacarā aperā menapū ūee epe, ūucā niipetirije tiirica wāme cōro méépū ūee epericarā cāti yai waa, ca tiirāra, ūaňaro cājare tiirucumi Umureco Pacu. **5** Wapa tiirica tiirire cāočā pacarā pairo jaňuro boo jāa waaticāna. Mūja ca

* **12:29** 12.29 Dt 4.24. * **13:2** 13.2 Gn 18.1-8; 19.1-3.

caorije menara ujea niicāña. O biro ūiupi Umuareco Pacu:

“Di rūmū uno peera mūjare cūucā, mūjare waa weocoa, yu biitirucu,” ūiupi.[†]

6 To biri, “To birora tiirucumi” cūre ca ūirā niiri, o biro mani ūi maji:

“Wiogu niimi yure ca tii nemogu.

To biri yu uwitirucu, ¿bojocua ñee uno pee yure cū tiibogajati?”[‡]

7 Mūjare ca jho niirā Umuareco Pacu yeere mūjare ca wederucuricarā cūja ca biiriquere tugoeñāña. Cūja ca cati niiri rūmūrire añuro cūja ca niiri je cutirije mena, añuro mūja ca nii nūnua waaro ca tiiriquere īa cōoña, to birora díamacū cūja ca tuo nūcū bao tutuacōa niiriquere, cūja ca biiricarore biro bii nūnueeyea. **8** Jesucristoa, ñamica cāare cūra niicōa nii, mecū cāare cūra niicōa nii, to birora cūra niicāña nūnua waa, ca biigu niicāgū biimi.

9 To biri mūja, bojorique, ca tuo ñaañā manirije bue majoriquerena tuo nūnueeticāña. Baariquere, “Atere baaya; atera baaticāña,” ūiriquerena tii nūnueerica tabe unora, Umuareco Pacu manire cū ca mairije peere tugoeñā tutua nūnua waarique pee añu. Tea, teere ca tii nūnueericarā cāare, jīcā wāme uno peera cūja ca tugoeñā tutuaro titiupa. **10** Mania, bojorica wāme waibucu joe mūene cojorique unore mani cho, tīrūmūpū macā jawi, Umuareco Pacu cū ca bojoca cūti niiri jawire ca pade niirā, paia cūja ca baatirije unore.

11 Paia wiogu pea, Ca Ñañarije Mani Majuropeecāri Jawipu waibucurā díre Umuareco

[†] **13:5** 13.5 Dt 31.6. [‡] **13:6** 13.6 Sal 118.6-7.

Pac^hpure tiicojog^h waag^h jee jāa waarcuupi, bojoca cāja ca ñañarije wapare cū acobojato ūig^h. Waibuc^hrā díí peera macā t^hjarop^h joerucuupa. **12** To biri wāmera Jesucristo cāa, macā t^hjarop^h ñañaro tam^ho bii yaiupi, bojoca ñañarije cūja ca tii bui catirique wapare cōa boja, ñañarije manirā cāja ca niiro tiir^hg^h. **13** To biri mani cāa, Jesucristo mena macā t^hjarop^h witi waari, cū ca biiricarore birora, ñañaro cūja ca ūrijere, ñañaro tam^ho pacarā mani t^hgoeña bayicōa nijaco. **14** Mania, ati yepap^hre jīcā macā to birora ca niicōa niipa macāre mani c^hot. To biri jiro ca niipa macā, to birora ca niicōa niipa macāre ama n^hn^ha waara mani tii.

15 To biri Jesucristo j^hori, to cānacā r^hm^hura Um^hreco Pac^hre ca baja peocōa niiparā mani nii. Tee mani ca baja peorijera, waibuc^hrā jīari joe m^henerāre biro mani ca tiirije nii. ¡To biri mani ^hjero mena cāre mani ūi baja peoco! **16** Añuri wāme bojoca mena m^hja ca tii niirijere, ñucā m^hja ca c^horije mena aperāre m^hja ca tii nemorijere, acoboticāña. Tee nii waibuc^hrā jīari joe m^heñe cojorāre biro m^hja ca tii niirije Um^hreco Pac^h cū ca ūa biijejarije.

17 M^hjare ca j^ho niirāre, cāja ca ūirore biro añuro y^hu n^hn^hjeeya. Cāja, m^hja ca cati niirije peere mai jāama ūrā, Um^hreco Pac^hpure cāja ca tiiriquere ca wedeparā niiri, yerijāari méé m^hjare wede majio

§ **13:13** 13.13 Jesucristore ca t^ho n^hn^hjeerā atere ca buerāre, t^hrm^hph cāja ca tii n^hacā b^ho j^ho dooriquere tii n^hn^hjeerique maquēre to cōrora tii yerijāña, Jesucristo cāare ñañaro cāre tii, boborije cāre tii epe, cāja ca tiiricarore biro m^hja ca tam^hope ca niicā pacaro, ūi wede majio. He 11.26.

niima. Añuro cūjare yuñu nñunjuey়া, cūja ca tii niipe ca niirijere, wede pairicaro maniro ujea niirique mena cāja ca tii niipere biro ūrā, to biro muja ca tiitijata muja peera añuro muja ca niiro tiitirucu.

18 To biri apeyera ūucā, Umureco Pacuare jāare jāi bojaya. Mee jāa ca tūgoeñarijepu, “Añuro mani nii,” jāa ūtūgoeñā, niipetirijepurena añuro ca tiirugarā niiri. **19** Añuro petira yoari méé jañurora Umureco Pacu, muja putope mujare yuñu ca ūlagu waaro, cā ca tiipere yuñre muja ca jāi bojaro yuñ boo.

“Añuro to bijato” ūtū, añu doti yapanorique

20 Umureco Pacu añuro niiriquere ca tiicojogu, ovejas're añuro ca ūta nñunjuegu do biro ca tiiya manigu, mani Wiogu Jesucristore ca bii yaicoaricurena cā ca cati tuaro tiiupi, cā ca díi bate yairije mena “To biro yuñu tiirucu” cā ca ūliriquere, cā ca ūliricarore biro ca nii earo ca tiirichre. **21** Cā ca boorore biro muja ca tiipere biro ūlugu, niipetirije añurijere tii niirique maquere, mujare cā bue majiojato. Ūucā Jesucristo juori, mani menapu cā ca ūta bijejarijere cā tiijato Umureco Pacu. Añuro cāre ūtū nacā buo baja peorique to petiticājato. To biro to bijato.

22 Yuñ yaarā ate queti petoacā muja ca tūgoeñā bayipe mujare yuñu ca wede majio owa cojorijere añuro tūgoeñarique mena tūoya.

23 To biri apeyera, atere muja ca majiro yuñ boo: Mani yee wedegu, Timoteo cāa mee tia cūurica wiipu ca niiricu witijapi. To biri ano yuñu puto yoari méé cā ca ejata, mujare yuñu ca ūlagu waari rumu ca niiro cāre yuñ ami waarucu.

24 Niipetirā mujare ca jao niirāre, Jesucristore ca tao nanu niipetirāre, añu dotiya. Ati yepa Italia macārā cāa buaro mujare añu doti cojoma.

25 Muja niipetirāre cā yee añurije maquēre cā tiicojojato Umuo Pacu.

To biro to bijato.

**Umareco pacʉ wederique
The New Testament in the Waimaha language of
Columbia
El Nuevo Testamento en el idioma Waimaha de
Colombia**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Waimaja (Waimaha)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Waimaha

Brazil

[bao]

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Waimaha

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

All rights reserved.

2023-04-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

xlix

b27487a1-9972-5a73-bd06-ca59527b1979